

LİSE VE DENĞİ OKULLARDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN BEDEN EĞİTİMİ DERSLERİNİN SOSYAL UYUM DÜZEYİNE ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Ahmet USLU¹, Seyhan HASIRCI²

ÖZET

Bu araştırmanın amacı lise ve dengi okullarda beden eğitimi derslerinin ergenlerin sosyal uyumunu ne yönde etkilediğine dayalı olarak görüş ve önerileri saptamaya yöneliktir.

Araştırma, 1997-1998 öğretim yılında Eskişehir il merkezindeki eğitim programları yönünden birbirlerine göre farklılıklar gösteren beş ayrı okulda öğrenim gören öğrencilerden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir.

Tarama türünde bir modelden yararlanılan bu araştırmanın verilerinin toplanması için kişisel bilgi alma formu geliştirilmiştir. Verilerin analizinde ise; frekans sayımı, yüzdeler dağılım ve tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, lise öğrenimi gören öğrencilerin beden eğitimi derslerinin sosyal çevrelerine ve sosyal uyumlarına etkilerinin neler olduğu, hangi değişkenlerin bu uyumu etkilediği elde edilen bulgular sonucunda ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi Dersi - Ergen - Sosyal gelişim - Sosyal uyum - Kişilik.

ABSTRACT

AN INVESTIGATION ON THE EFFECTS OF PHYSICAL EDUCATION CLASSES ON SOCIAL ADAPTATION LEVELS OF HIGH SCHOOL STUDENTS

The aim of this research is to determinate the opinions and the suggestions which depend on the physical education lessons' effect on adolescent's social adjustment at the high schools.

The research has been performed by the help of five elementary schools in the city centre of Eskişehir, Which differ according to their education program in the educational year of 1997-1998.

A public survey has been developed to collect the data of research which has been made use of survey model. However at the analysis of the data, the calculation of frequency, the percentages and the analysis of anova have been used. At the final part of research, we tried to find out the effects of physical

¹ Anadolu Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

² Celal Bayar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

education courses to social environmental to social adjustment of the high school students and also establish the variables which effect these circumstances.

Key Words : Physical education - Adolescence - Social Development - Social Adjustment - Personality.

GİRİŞ ve AMAÇ

Ergenlerin kişilik gelişimlerini ve sosyal çevreleriyle olan ilişkilerini en olumlu yönde gerçekleştirmenin temel kuralı eğitimidir. Bu eğitim süreci içerisinde gençlerin kazandığı davranışlar ve tutumlarını onların hayata hazırlanmasında ve sağlıklı bir yön çizmelerindeki önemi göz ardı edilmemektedir. Eğitim en genel anlamıyla insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir(4).

Eğitim; bireyde davranış değiştirme, geliştirme ve uyum gibi dayanışma halinde bulunan amaçları gerçekleştirirken, genel olarak bazı ayrıntılı amaçlardan hareket eder; Bireyin insan ilişkilerini geliştirmesine yardım eder, birey insanlığa saygı duymayı öğrenir, dostluğa önem verir, zengin bir sosyal yaşam sürer, başkalarıyla çalışmada işbirliğine yönelir, spor ve serbest zaman uğraşlarına katılır, kendi yaşamına yön vermeyi bilir (10).

Beden eğitimi; bireyin fiziksel, zihinsel duyuşsal ve sosyal gelişimlerini sağlayan, yaratıcılık, liderlik gibi yeteneklerini geliştiren serbest zamanlarını değerlendiren mücadeleci, azimli, uyumlu, üretken, kararlı olma gibi kişilik özelliklerini geliştiren bireyleri sorunlarından uzaklaştırarak gerginliği atmalarını sağlayan bir ilimdir (8).

Çocukluk ve gençlik çağında yapılan sporun beden ve ruh sağlığına, kişilik gelişimine önemli katkısı vardır.

Beden eğitimi sosyal ve ekonomik kalkınmanın temel ögesi olan insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğin oluşmasını sağlamak, kişiler ve toplumlar arası birliktelik kurmak, kişinin mücadele gücünü arttırmak amacıyla yapılan fiziksel etkinliklerin bütünüdür (5). Bir başka deyişle, beden eğitimi etkinlikler yoluyla bireyin büyüme, gelişim ve davranışlarını sağlayan en güçlü eğitim alanıdır (11).

Stevenson (1975)' un yapmış olduğu bir araştırmaya göre eğitim kurumlarındaki sportif ve fiziksel eğitimin varlığı bireyin sosyal, ahlaki ve kişilik gelişimi üzerinde etkinliğini vurgulamaktadır (9).

Gençlerin, endişe ve üzüntüye karşı yaptıkları tepki bir köşeye çekilip düşünmedir. Korku kaynaklarına karşı saldırgan davranışlarda buldukları da görülür. Okulda başarılı olma, sevilen bir kimse olma, herkes tarafından beğenilme, sporda ve etkinliklerde kendini gösterebilme gencin başlıca zevk kaynağı olmaktadır (1).

Jennings (1949), Mc Graw ve Tolbert (1953), tarafından yapılmış olan birkaç incelemede şu gerçeğe dikkat çekilmiştir. Atletik faaliyetlerde başarı sağlayan

gençler çoğu defa popüler olarak tanımlanmaktadır. Bu bireyler dolaylı olarak sosyal etkileşim sahalarını genişletmektedir (6).

Çocuk yaşlarda; fiziksel, sosyal ve duygusal yararlar sağlayan motor yeteneklerin oluşumu çocuğun daha aktif ve daha sağlıklı bir yaşam standardı sağlamasına yardım edebilir. Eğitimciler, gelişen motor yetenekleri sayesinde çocuğun daha kendine güvenli olacağını öne sürmektedirler (7).

Araştırmada ulaşılan en önemli bulgulardan biri, sporun kişilik gelişimini olumlu yönde etkilediği sonucudur. Toplumsallaşma hipotezine göre, spor kişiliği etkiler. Bu hipoteze göre spor, bağımsız değişkendir. Kişilik ise bağımlı değişken olarak seçilmiştir. Seçicilik hipotezinde ise, kişiliğin sadece yapılacak spor türünün seçimini değil aynı zamanda spordaki başarıyı etkilediği ileri sürülmektedir (2).

YÖNTEM

Bu araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Anket aracılığı ile sosyo-ekonomik düzey ve eğitim programları yönünden farklılıklar gösteren 5 lise ve dengi okulun beden eğitimi derslerine bakış açılarının, eğitim boyutunda incelenip sportif hareketliliğin ergenlerin sosyal uyumlarını ne şekilde etkilediğini belirlemeye yönelik çalışma yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini 1997-1998 öğretim yılındaki Eskişehir il merkezinde eğitim programları yönünden birbirlerine göre farklılıklar gösteren lise ve dengi okullarda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın amacına yönelik sorulara yanıt bulmak için gerekli olan verileri elde etmek üzere öğrencilere yönelik, 'bilgi alma formu' ve 'sosyal uyum envanteri' 335 deneğe uygulanmıştır. Envanter, H.M.Bell ve R. M.Doli tarafından California Stanford Üniversitesinde geliştirilmiş ve ülkemizde Remzi Öncül tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve adapte edilmiştir. Envanter, orta ve yüksek öğrenim gençlerine uygulandığında başarılı sonuçlar vermektedir. Bayan ve erkek öğrencilere rahatlıkla uygulanabilir, ölçülerin güvenilir oluşu kişiler arasında karşılaştırma yapma olanağı sağlar (3).

Bilgisayara aktarılan veriler araştırmanın amacı kapsamında yanıtları aranan sorulara yönelik olarak uygun biçimde çözümlenmiştir. Araştırma verilerinin istatistiksel çözümlemesinde SPSS for Windows paket programı kullanılmıştır. Verilerin çözümlenme işlemi Anadolu Üniversitesi bilgisayar araştırma ve uygulama merkezinde yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA**Tablo 1 : Eğitim Programları Yönünden Farklılık Gösteren Okulların Genel Sosyal Uyum Puanlarının Karşılaştırılması:**

Sosyal Uyum Puanı					
	Min.	Max.	S	Sx	N
Normal Lise	5.00	28.00	4.65	0.55	70
Anadolu Lisesi	10.00	24.00	3.12	0.37	70
Meslek Lisesi	8.00	26.00	4.00	0.47	70
Süper Lise	6.00	24.00	4.03	0.48	70
Özel Lise	9.00	32.00	4.94	0.66	55
Toplam	5.00	32.00	4.17	0.22	335

F=1.464 ; P> 0.05 (sig: 0.213)

Eğitim programları yönünden birbirlerine göre farklılık gösteren okulların sosyal uyum puanları (S. U. P.) arasında bir farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizinde (ANOVA) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığı saptanmıştır.

Tablo 2 : Cinsiyete Göre Sosyal Uyum Puanlarının Karşılaştırılması :

Sosyal Uyum Puanı					
	Min.	Max.	S	Sx	N
Erkek	5.00	32.00	3.89	0.29	177
Bayan	6.00	28.00	4.43	0.35	158
Toplam	5.00	32.00	4.17	0.22	335

F=3.356 ; P>0.05 (sig:0.068)

Cinsiyete göre sosyal uyum puanlarının karşılaştırılması yönünden bir farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testinde İstatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığı saptanmıştır.

Tablo 3 : Annelerinin Öğrenim Düzeylerine Göre Sosyal Uyum Puanlarının Karşılaştırılması:

Sosyal Uyum Puanı					
	Min.	Max.	S	Sx	N
İlkokul Terk	13.00	26.00	3.64	0.91	16
İlkokul Mezunu	5.00	28.00	4.35	0.40	113
Ortaokul Mezunu	8.00	24.00	4.36	0.70	38
Lise Mezunu	10.00	32.00	3.82	0.39	92
Üniversite-Yük. Okul Mezunu	6.00	24.00	3.94	0.45	76
Toplam	5.00	32.00	4.17	0.22	335

F=4.413 ; P<0.05 (sig:0.002)

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin öğrenim düzeylerine göre sosyal uyum puanlarının karşılaştırılması yönünden incelendiğinde, Anova testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olduğu (P<0.05) tespit edilmiştir. Annelerin öğrenim düzeyleri, öğrencilerin sosyal uyumunu etkilemektedir sonucuna varılmıştır.

Tablo 4 : Babalarının Öğrenim Düzeylerine Göre Sosyal Uyum Puanlarının Karşılaştırılması:

Sosyal Uyum Puanı					
	Min.	Max.	S	Sx	N
İlkokul Terk	10.00	25.00	5.41	1.71	10
İlkokul Mezunu	7.00	28.00	4.72	0.67	49
Ortaokul Mezunu	8.00	27.00	3.96	0.61	42
Lise Mezunu	5.00	26.00	4.14	0.41	101
Üniversite-Yük. Okul Mezunu	6.00	32.00	3.83	0.33	133
Toplam	5.00	32.00	4.17	0.22	335

F=2.721 ; P<0.05 (sig:0.030)

Yapılan Anova testinde F=2.721 olarak belirlenmiştir. Sig:0.030 ve P<0.05 olduğundan aralarındaki ilişki anlamlıdır, sonucuna varılmıştır. Bu araştırmaya göre ailelerinin sosyal uyum puanı yüksek olan öğrencilerin daha uyumlu bir yapıya sahip, daha işbirliğine yönelik ve daha az saldırgan oldukları sonucu çıkarılmaktadır.

Tablo 5 : Beden Eğitimi Derslerine Düzenli Katılan Öğrencilerle Katılmayan Öğrencilerin Sosyal Uyum Puanlarının Karşılaştırılması:

Sosyal Uyum Puanı					
	Min.	Max.	S	Sx	N
Katılanlar	5.00	32.00	4.16	0.24	294
Katılmayanlar	9.00	25.00	4.24	0.66	41
Toplam	5.00	32.00	4.17	0.22	335

F=0.586 ; P>0.05 (sig:0.445)

Beden Eğitimi derslerine düzenli olarak katılan ve düzenli olarak katılmayan öğrencilerin sosyal uyum puanlarının karşılaştırılması yönünden bir farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan Anova testinde anlamlı bir farkın bulunmadığı saptanmıştır.(P>0.05)

Tabloyu S.U.P. yönünden incelediğimizde Beden eğitimi derslerine katılan öğrencilerin S.U.P.' larının daha yüksek olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tablo 6 : Beden Eğitimi Dersleri Dışında; Spor yapanların Spor Yapmayanlara Göre Sosyal Uyum Puanları Yönünden Karşılaştırılması:

Sosyal Uyum Puanı					
	Min.	Max.	S	Sx	N
Spor Yapıyor	6.00	32.00	3.89	0.25	239
Spor Yapmıyor	5.00	26.00	4.82	0.49	96
Toplam	5.00	32.00	4.17	0.22	335

F=0.02 ; P>0.05 (sig:0.966)

Spor yapan öğrencilerle spor yapmayanların S.U.P.' na göre karşılaştırıldığında, Anova testine göre F=0.02; P>0.05 olduğundan aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. P=0.10 anlamlılık düzeyinde incelendiğinde aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu anlamlılık düzeyinde ulaşılan

sonuç spor yapan öğrencilerin yapmayanlara göre daha uyumlu olduğudur.(sig:0.966 ; P<0.1)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, lise ve dengi okullarda öğrenim gören ergenlere yönelik beden eğitimi derslerinin gelişim üzerine ve beden eğitiminin ergenin sosyal uyumuna etkileri incelenmiştir. Araştırmada sosyal uyum bağımlı değişken, ergenlerin nitelikleri de bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Araştırmanın verileri Nisan, Mayıs aylarında Eskişehir il merkezinde eğitim programları yönünden birbirlerine göre farklılık gösteren liselerde öğrenim gören öğrencilerden toplanmıştır.

Beden eğitimi derslerinin sosyal yönünün etkili olduğu düşünülmüş, bu noktadan hareketle de öğrencilerin birbirleriyle ve çevreleriyle olan davranışlarının ne düzeyde olduğunu araştırma yoluna gidilmiştir.

Araştırmada incelenen asıl sorun lise öğrenimi gören öğrencilerin sosyal uyumlarının ergenlerin bazı niteliklerinden etkilenip etkilenmediğidir. Buna bağlı olarak araştırmada ana hipotez ergenin sosyal uyumu ile nitelikleri arasında ilişki vardır, ergenlerin bazı nitelikleri sosyal uyumunu etkilemektedir.

Beden eğitimi derslerine katılan öğrencilerin sayısal fazlalığı ile spor tesislerinin yetersizliği göz önüne alındığında derslerin etkili bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için öncelikle maliyeti yüksek olan tesisler yerine daha düşük maliyetli çok amaçlı spor alanlarının yapılması için önlemler alınmalıdır.

Beden eğitimi öğretmenlerinin, bu dersin sosyal ve duygusal boyutunun da ağırlıklı olarak düşünülmesi gerektiğinin bilincinde olmaları ve fiziksel açıdan ders içi ve ders dışı etkinliklerini çeşitlendirme yoluna gidilmesi amaçlanmalıdır.

Araştırmada sporun, sağlıklı bir kişilik yapısının oluşumunda etkin bir rol oynadığı ve araştırmanın temel kaynağını oluşturduğu sonucu çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle spor özellikle de beden eğitimi dersleri genç bireylerin sağlıklı kişilik gelişimleri için büyük önem taşıması ve etkileşimde bulunması yönünden ayrıca değerlendirilmesi gereken bir konu olması, geniş bir tabana yayılması, bilinçli liderler tarafından organize edilmesi önerilir.

KAYNAKÇA

1. Başaran IE; “Eğitim Psikolojisi, Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri” 5. basım Ankara: 1978. pp.107,115,135.
2. Bierhoff AD; “Spor Psychologie”. Stuttgart, Kolhhammer:1986. pp.130.
3. Çağlar D. “Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimi”.Genişletilmiş II. Baskı, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, no:103 Ankara 1981.pp.12-14,35-40.
4. Fidan N, Erden M; “Eğitime Giriş”. 5.basım Ankara: 1994. pp.12.
5. “G.S.G.M.Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”.(1389 s.k.). 1994. pp.7

6. Jersild TA; “Gençlik Psikolojisi”. (Çev:İbrahim N. Özgür). 3. basım Takıloğlu Matbaası, İstanbul: 1978. pp. 238-242.
7. Mc Kenzie TL, Alcaraz JE, Sallis JF, Foucette FN; Journal of Teaching in Physical Education, “Effects of a Physical Education Program on Children’s Manipulative Skills”. Human Kinetics Publishers inc. Sayı:17. 1998. pp.327-328.
8. Saraçoğlu S; “Beden Eğitimi Öğretmen Adayının Program ve Öğretime İlişkin Sorunları”.Performans dergisi. İzmir Ege Üniversitesi basımevi: 1995.1
9. Shields DLL, Bredemeier BJL; “Character Development and Physical Activity”. USA.1995. pp.176.
10. Varış F; “Eğitim Bilimlerine Giriş”. Atlas kitabevi: Konya: 1994. pp.21
11. Yalçın F.M; “Beden Eğitimi Öğretmeni El Kitabı”. 2. baskı Ankara:1997. pp.1